

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Філософський факультет

Кафедра філософії та методології науки

Програма навчального курсу

«Сучасна методологія наукового пізнання: проблеми та перспективи»

для аспірантів філософського факультету другого року навчання

за спеціальностями діалектика та методологія пізнання,

філософія науки, логіка (36 лекційних годин)

Затверджено
вченою радою філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
Протокол № 9 від 25 березня 2013 р.
Голова вченої ради філософського факультету
А.Є.Конверський

Укладач проф. І.С.Добронравова

Київ - 2013

1. Зміни в дисциплінарній організації наукового пізнання при переході до постнекласичного етапу розвитку науки.

Додисциплінарна та дисциплінарна методологія наукового пізнання в класичній науці. Виникнення міждисциплінарних галузей в некласичній науці та особливості їх методологічного нормування. Полідисциплінарність комплексних досліджень складних людиномірних систем. Постнекласична перспектива трансдисциплінарних методологій сучасної нелінійної науки.

2. Трансдисциплінарність синергетики як феномену постнекласичної науки.

Синергетика як загально-наукова дослідницька програма. Наукові та філософські підстави трансдисциплінарності синергетики. Синергетична методологія як найбільш розроблена з трансдисциплінарних методологій. Проблеми наукової комунікації в трансдисциплінарних проектах та перспективи синергетичних комунікативно—когнітивних стратегій.

3. Постнекласична перспектива подолання розриву між природничим та гуманітарним знанням.

Зміна предмету нелінійного природознавства: від розкриття незмінної сутності до опису феноменів саморозвитку. Ціннісна забарвленість ставлення суб'єкта постнекласичної науки до складних людиномірних об'єктів її досліджень.

Методологічний потенціал синергетики в гуманітарній сфері: створення соціосинергетики, психосинергетики, спроби застосувань у мистецтвознавстві та подальші перспективи руху в цьому напрямку.

4. Зміна співвідношення між фундаментальним та прикладним знанням у сучасній науці.

Виявлення обмеженості ідеалізацій у розумінні протилежності фундаментального та прикладного в лінійній науці. Проблеми змін у функціях нелінійних теорій. Зміна співвідношення логічної структури опису, пояснення та передбачення в нелінійних теоріях. Проблематичність передбачення при обчислювальному розв'язанні нелінійних рівнянь.

5. Цілі і цінності наукового пізнання в контексті філософії, науки, філософії науки.

Проблема раціональної критики цінностей науки в філософії науки ХХ століття (К.Попер, Л.Лаудан). Типова пастка ототожнення цінностей та цілей, зокрема в науковому пізнанні. Істина як регулятивна ідея. В.Стьопін про об'єктивність та новітність як ідеали наукового пізнання. Роль врахування позанаукових цінностей у досягненні об'єктивності відповідно постнекласичному типу раціональності.

6. Розширення розуміння предмету методологічних досліджень в постнекласичній перспективі.

Розвиток філософської методології науки: від розуміння науки як знання до погляду на неї як на діяльність. Важливість та обмеженість діяльнісного підходу в філософії науки. Перехід від розгляду науки як цілеспрямованої практики до врахування габітуальності пізнавальних практик. Пізнавальні практики як предмет методологічних досліджень. Риси постнекласичності практик пізнання: рефлексивність, людиномірність, здатність до самоорганізації.

7. Проблема суб'єкта в постнекласичному науковому дослідженні.

Зміна способів врахування ролі суб'єкта у розвитку науки Нового часу: від елімінації суб'єкта в класичному типі раціональності до принципу відносності до засобів спостереження в некласичному типі раціональності та принципу а відносності до цінностей суб'єкта при застосуванні постнекласичного типу раціональності у ході дослідження складних людиномірних об'єктів.

8. Проблема переходу від класичного до некласичного ідеалу раціональності. (М.Мамардашвілі, Х.Патнем)

Класичний ідеал раціональності як умова реалізації класичного типу раціональності. Неможливість та непотрібність примислення нескінченно потужного трансцендентального суб'єкта (тобто незастосовність класичного ідеалу раціональності) при здійсненні некласичного типу раціональності. Проблема запровадження постнекласичного типу наукової раціональності як проблема формування некласичного ідеалу раціональності.

9. Філософія науки як практична філософія.

Проблема людської свободи в контексті нелінійної картини світу: як може бути вільною людина, що самоорганізується, в світі, що самоорганізується?

Нелінійні закони, що виражають реальну необхідність яка включає в себе випадковість, а саме випадковість вибору варіанту подальшого розгортання подій в точках біфуркації. Ризики та відповідальність суб'єкта пізнання та практичних дій. Самоорганізація суб'єкта сучасного наукового пізнання в ході міждисциплінарної комунікації при здійсненні полідисциплінарних наукових проектів комплексних наукових досліджень складних об'єктів, здатних до самоорганізації.

Література.

Апель К.-О. Априорі спільноти комунікації та основи етики. До проблеми раціонального обґрунтування етики за доби науки. – В кн. Сучасна зарубіжна філософія. К., 1996. С. 359-412.

Аршинов В. И. Сетевой путь современной нано-техно-научной практики –В кн: Постнеклассические практики: и социо-культурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009 с.. 60-71. <http://www.synergetic.org.ua>

Аршинов В.И. Синергетика как феномен постнеклассической науки. М., 1999.

Аршинов В.И., Буданов В.Г. Синергетика наблюдения как познавательный процесс. // Философия. Наука Цивилизация. М.,1999. С. 231-255.

Астафьева О.Н. О типологии «социокультурных практик» в постнеклассической науке. В кн. «Постнеклассические практики: редметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.143-156. <http://www.synergetic.org.ua>

Бевзенко Л.Д. Постнеклассические практики в логике габитуальных трансформаций – В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.130-142. <http://www.synergetic.org.ua>

Бевзенко Л.Д. Социальная самоорганизация. Киев: Институт социологии НАНУ, 2002, 436с

Бевзенко Л. Д. Социокультурные контуры детерминации постнеклассических практик. –В кн: Постнеклассические практики: и социо-культурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009 с.. 29-35 <http://www.synergetic.org.ua>

Буданов В.Г. Методология синергетики в постнеклассической науке и в образовании. ИФ РАН. М.: УРСС, 2007. 232 с.

Буданов В. Г. Постнеклассические практики: синергия состояния и процесса. – В кн: Постнеклассические практики: и социо-культурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009 с.. 10-15 <http://www.synergetic.org.ua>

Волков В., Харкхордин О. Теория практик. СПб., 2008.

Горбунова Л.С. Постнеклассические практики в условиях переходности – В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.194-197 <http://www.synergetic.org.ua>

Гутнер Г.Б Понятие практик и характер постнеклассического исследования В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.60-65. <http://www.synergetic.org.ua>

Гутнер Г. Б. Риск и ответственность субъекта коммуникативного действия. М., 2008. 243 с.

Добронравова И.С. «Постнеклассические практики и деятельность: рефлексивность и ценности.» – В кн. «Постнеклассические практики: и социкультурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009. С.17-20. <http://www.synergetic.org.ua>

Добронравова И.С. На каких основаниях возможно единство современной науки? // Синергетическая парадигма. М., «Прогресс-Традиция», 2000. С.343-352.

Добронравова И.С. Синергетика: становление нелинейного мышления. Киев: «Лыбидь», 150с., <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова И.С. Синергетика как общенаучная исследовательская программа. – В кн. “Синергетическая парадигма. Когнитивно – коммуникативные стратегии современного научного познания”, М.: “Прогресс-Традиция”, 2004. С.78-87. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Добронравова И.С., Финкель Л.С. Синергетические исследования социальной самоорганизации в Украине. – В. кн. «Синергетическая парадигма Социальная синергетика», М.: «Прогресс-Традиция», 2009, с. 316-336 <http://www.synergetic.org.ua>

Добронравова И.С Постнеклассическая рациональность и философские основания синергетической методологии. – В кн. «Постнеклассика», М.: «Мирь», 2009. С. 296-314. <http://www.synergetic.org.ua>

Добронравова И.С Философия науки как практическая философия: ситуация постнеклассики и возможность свободы. // «Практична філософія», №1, 2009. С. 43-54.

Добронравова И.С Методологические основания междисциплинарного исследования постнеклассических практик. – В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.31-37 <http://www.synergetic.org.ua>

Ершова-Бабенко И.В. Методологические проблемы разработки теории психики в русле постнеклассических практик – В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.226- 236 <http://www.synergetic.org.ua>

Ершова-Бабенко И.В. Психосинергетические стратегии человеческой деятельности (Концептуальная модель): Монография. Винница, KNYGA NOVA,2005. 368 с.;

Капица С.П., Курдюмов С.П., Малинецкий Г.Г. Синергетика и прогнозы будущего. М., 1997.

Кастельс М. Информационная эпоха. М., 2000.

Киященко Л. П. Языки постнеклассических практик. –В кн: «Постнеклассические практики: и социо-культурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009 с.. 19-26. <http://www.synergetic.org.ua>

Климонотович Н.Ю. Без формул о синергетике. - Минск: Вышайша школа, 1986.

Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Законы эволюции и самоорганизации сложных систем. -- М., 1994.

Князева Е.Н., Курдюмов С.П. Синергетика как новое мировидение//Вопр. философии, 1992.- №12.

Корнієнко Н. Запрошення до Хаосу. Театр (художня культура) і синергетика. Спроба нелінійності. К.: НЦТМ ім. Леся Курбаса, 2008. 246 с.

Левченко Е.Г. Поисковые театральные практики в системе постнеклассических практик – В кн. «Постнеклассические практики: предметные области исследований». М., РАГС, 2008. С.216- 226 <http://www.synergetic.org.ua>

Лефевр В. Алгебра совести. Москва: Когито-Центр, 2008. 312 с.

Мамардашвили М.К. Классический и неклассический идеалы рациональности. Тбилиси: “Мцениереба”, 1984; переиздания Москва.: “Лабиринт”, 1994, 91 с.

Мандельброт Б. Фрактальная геометрия природы. – Москва: Институт компьютерных исследований, 2002, 656 с.

Мандельброт Б. (Не)послушные рынки. М. 2007.

Пайтген Х.-О, Рихтер П.Х. Красота фракталов: Образы комплексных динамических систем – М.: Мир, 1993. – 176 с

Патнэм Х. Реализм с человеческим лицом. – В кн. Аналитическая философия: становление и развитие. Антология. М.: «Прогресс-Традиция», 1998. С.466-494.. <http://www.philsci.univ.kiev.ua>

Постнеклассика: философия, наука, культура: коллективная монография / Отв. ред. Л.П. Киященко и В.С. Степин. – СПб.: Изд-кий дом «Мир», 2009. 672 с.;

Пригожин И., Стэнгерс И. Время, хаос, квант. М., «Прогресс», 1994, 266с.

Пригожин И. От существующего к возникающему. М., «Наука», 1985.

Пригожин И., Стэнгерс И. Порядок из хаоса, М., Прогресс», 1986.

Свирский Я. И. Постнеклассические практики как способ работы с гибридными объектами.» – В кн. «Постнеклассические практики: и социкультурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009. С.77-85. <http://www.synergetic.org.ua>

Степин В.С. От теоретического знания к постнеклассическим практикам – В кн. «Постнеклассические практики: и социкультурные трансформации», М.: «Макспресс», 2009. С.5-8. <http://www.synergetic.org.ua>

Степин В.С. Теоретическое знание. М., «Прогресс-Традиция». 2000. С. 185-257, 533-641

Стёпин В.С. Наука и ценности техногенной цивилизации. // Вопросы философии, №10, 1989;

Хабермас Ю. Демократия. Разум. Нравственность. М., 1992.

Хакен Г. Основные понятия синергетики. // «Синергетическая парадигма», М., «Прогресс-Традиция», 1999. С. 28-55.